

Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi mitmeaastase rahastuslepingu ratifitseerimise seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Aastatel 2001–2004 rakendati Eestis Euroopa Liidu vahenditest Euroopa Liidu kandidaatriikidele suunatud liitumiseelse abi programmi SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development), millega toetati kandidaatriikide põllumajandust ja maaelu edendamist. SAPARDi programmi rakendamise aluseks Eestis oli „Maaelu arengukava 2000–2006“, mille põhieesmärkideks oli anda abi Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevate Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika nõuete rakendamisel ning lahendada teatud probleeme põllumajanduse ja maaelu jätkusuutliku arengu hüvanguks. Selle kaudu aidati kandidaatriike valmistada liitumiseks Euroopa Liiduga. Programmi spetsiifilised eesmärgid olid järgmised:

- tõsta põllumajandusliku tootmise efektiivsust, viies selle turu nõuetega vastavusse;
- tagada konkurentsivõimelise ja efektiivse toiduainetetööstuse areng;
- aidata kaasa maapiirkondade sotsiaalmajanduslikule ja infrastruktuuri arengule;
- luua tingimused maaelu säästlikuks arenguks.

Kuna Eesti liitus Euroopa Liiduga aastal 2004, siis asendus esialgu 2006. aastani kavandatud programm liitumisjärgsete kavadega.

Kokku oli eelarves 1,065 miljardit krooni, millest väljamakseid tehti 1,062 miljardi krooni ulatuses, mis moodustas 99,7% eelarvest.

SAPARDi programmi rakendamine on täielikult lõppenud ja selle programmi rakendamist käsitlevad sätted tunnistatakse eelnõuga kehtetuks. Kuna programmi rakendamine on täielikult lõppenud ei oma sätete kehtetuks tunnistamine mingisugust mõju halduskoormusele.

SAPARDi programmi rakendamiseks ja rahastamiseks sõlmiti Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindas Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel viis välislepingut:

- Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi mitmeaastane rahastusleping (RT II 2001, 14, 68);
- Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi üheaastane rahastusleping (RT II 2002, 9, 29);
- Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi üheaastane rahastusleping 2001 (RT II 2003, 8, 30);
- Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi üheaastane rahastusleping 2002 (RT II 2004, 7, 22);

– Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi üheaastane rahastusleping 2003 (RT II 2004, 7, 22).

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (5669 1973, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt on eelnõu ja seletuskirja toimetanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

Välisministeerium avaldas kõnealuste välislepingute jõustumise ja lõppemise kohta Riigi Teatajas teadaande (RT II, 24.05.2023, 1).

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks sellise välislepingu ratifitseerimise seaduse sätted, millega on Eesti Vabariik võtnud endale varalisi kohustusi ning mille ratifitseerimiseks oli Eesti Vabariigi põhiseaduse § 104 punkti 15 alusel vajalik Riigikogu koosseisu hääلteenamus. Kuna see välisleping on nüüdseks täidetud ega mõjuta mingilgi viisil riigi varalisi kohustusi ning välislepingu ratifitseerimise säte jääb endiselt kehtima, ei ole selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks Riigikogus vaja koosseisu hääлteenamust, piisab hääлteenamusest.

2. Seaduse eesmärk

Seaduseelnõu eesmärk on korrastada kehtivat õigust täidetud ja aktuaalsuse kaotanud õigusnormide kehtetuks tunnistamise kaudu ning on ühtlasi osa õigusaktide revisjonist.

SAPARDi programmi rakendamiseks sõlmitud välislepingute ratifitseerimise seadused jäävad kehtima, kuna oma olemuselt on need n-õ tavaseadustest selgelt eristatavad ja väljakujunenud praktika kohaselt neid välislepingu lõppedes kehtetuks ei tunnistata. SAPARDi programmi rakendamine riigisiselt eeldas aga välislepingute ratifitseerimise kõrval ka täiendavate õigusnormide vastuvõtmist, mis sisalduvad Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi mitmeaastase rahastuslepingu ratifitseerimise seaduses (edaspidi ka *SAPARDi rakendamise seadus*) ning selle alusel antud määrustes. Need õigusnormid on nüüdseks oma aktuaalsuse kaotanud ja õigusaktide korrastatavuse huvides tuleb need kehtetuks tunnistada.

Vabariigi Valitsuse valitsuskabineti nõupidamisele 21. augustil 2025. a esitatud memorandum kohaselt on Vabariigi Valitsus seadnud prioriteediks vähendada riigipoolset reguleerimist ja halduskoormust ning olemasoleva halduskoormuse süsteemseks vähendamiseks vaadata üle juba kehtestatud regulatsioonid ja nõuded ning teha ka oma valitsemisala määruste revisjon. Määruste revisjoni käigus on kavandatud ka Riigi Teataja korrastamine, sealhulgas selliste määruste tuvastamine, mida enam ei rakendata. Nende hulgas on ka seitse SAPARDi programmi rakendamiseks antud Vabariigi Valitsuse määrust, mis käesoleva eelnõu seadusena jõustumisel oma kehtivuse kaotavad.

Eelnõu väljatöötamisele ei eelnenud väljatöötamiskavatsust, kuna seaduseelnõu seadusena rakendamisega ei kaasne olulist õiguslikku muudatust (Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punkt 5).

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi mitmeaastase rahastuslepingu ratifitseerimise seaduse (algne avaldamismärge RT II 2001, 14, 68) §-d 2–12. Kõnealust seadust on muudetud viiel korral:

1) 12.03.2003 [RT II 2003, 8, 30](#); 2) 17.12.2003; [RT I 2003, 88, 591](#); 3) 18.12.2008 [RT I 2009, 3, 15](#); 4) 10.06.2009 [RT I 2009, 34, 224](#); 5) 19.06.2014 [RT I, 29.06.2014, 109](#).

SAPARDi rakendamise seaduse §-d 2–12 sätestavad toetuse andmise, rakendamise ja tagasinõudmise alused ja korra ning lepingu täitmise üle teostatava riikliku järelevalve alused. Lisaks sisalduvad nendes sätetes volitusnormid Vabariigi Valitsusele ja valdkonna eest vastutavale ministrile täpsema korra või muude asjakohaste tingimuste kehtestamiseks. Kuivõrd SAPARDi programmi rakendamine, sealhulgas toetuse saamisega seotud kohustused, on täielikult lõppenud, on need õigusnormid muutunud sisutuks. Koos SAPARDi rakendamise seaduses olevate volitusnormide kehtetuks tunnistamisega kaotavad automaatselt kehtivuse ka nende alusel antud määrused ja puudub vajadus nende eraldi kehtetuks tunnistamiseks.

Euroopa Ühenduste Komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi üheaastase rahastuslepingu 2001 ratifitseerimise ning Euroopa Ühenduste komisjoni, kes esindab Euroopa Ühendust, ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi mitmeaastase rahastuslepingu ratifitseerimise seaduse muutmise seadusega ([RT II 2003, 8, 30](#)) muudeti SAPARDi rakendamise seaduses SAPARDi programmi rakendamise sisulisi sätteid. Eelnõu koostamise ajal kaaluti ka eelnimetatud muutmise seaduse muutmist, ent selleks puudub vajadus, kuna tegemist on sisuliselt tavapärase seaduse muutmise sätetega, mida eraldi kehtetuks ei tunnistata.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu sisaldab vaid sätet õigusnormide kehtetukstunnistamise kohta ega too õiguskorda uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu kehtestamine ei ole otseselt seotud ühegi Euroopa Liidu õigusaktiga. SAPARDi programmi rakendati nõukogu määruse (EÜ) nr 1268/1999 ühenduse toetuse kohta ühinemiseelsetele meetmetele põllumajanduse ja maaelu arendamiseks Kesk- ja Ida-Euroopa kandidaatriikides ühinemiseelsel perioodil (EÜT L 161, 26.06.1999, p.87–93) alusel, kuid see kaotas kehtivuse 1. jaanuaril 2007.

6. Seaduse mõjud

Eelnõu seadusena vastu võtmine ei too kaasa mõjusid Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 46 lõikes 1 nimetatud valdkondades.

Eelnõuga kavandatavate muudatuste puhul on tegemist sisuliselt kehtetute õigusnormide kehtetuks tunnistamisega, mistõttu ei kaasne eelnõuga olulist mõju. Küll aga on oma aktuaalsuse kaotanud õigusaktide kehtetuks tunnistamine vajalik Eesti õigusaktide korrastamise huvides. SAPARDi rakendamise seadus sätestab terve rea SAPARDi programmi

rakendamise tingimusi ja selle alusel on omakorda kehtestatud seitse Vabariigi Valitsuse määrust, millel ei ole praeguseks enam mingit rakendusväärtust.

Muudetavate või kehtetuks tunnistatavate regulatsioonide puhul on mõju ulatus väike, kuna muudetakse juba sisuliselt kehtetuid akte. Kuna muudatustega ei kaasne mõju, ei ole ka võimalik täpsustada mõju avaldumise sagedust, sihtgruppi ega soovimatute kõrvalmõjude avaldumise riski.

Eelnõukohane seadus mõjutab kaudselt avalike teenuste kättesaadavust. Riigi Teataja kui avalikku teenust pakkuv õigustloovate aktide allikas peab kajastama üksnes kehtivat õigust. Olukord, kus näiteks seadus küll formaalselt kehtib, kuid ei reguleeri enam ühtegi õigussuhet, on õigusselgusetu.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamine ei mõjuta riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevusi, samuti ei too kaasa kulusid ega tulu.

8. Rakendusaktid

SAPARDi rakendamise seaduse alusel on kehtestatud järgmised Vabariigi Valitsuse määrused, mis seaduse kehtetuks tunnistamise korral kaotavad samuti kehtivuse:

- 1) Vabariigi Valitsuse 3. juuni 2003. a määrus nr 164 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava külade taastamise ja arendamise investeeringutoetuse taotlemise, taotluse menetlemise ja toetuse maksmise kord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/119062012009>;
- 2) Vabariigi Valitsuse 10. juuli 2001. a määrus nr 234 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise kord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/12754787>;
- 3) Vabariigi Valitsuse 19. juuni 2001. a määrus nr 199 „Volitatud asutuste määramine“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/610920>;
- 4) Vabariigi Valitsuse 3. juuni 2003. a määrus nr 165 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava külade taastamise ja arendamise investeeringutoetuse taotluse hindamise kord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/595892>;
- 5) Vabariigi Valitsuse 3. juuni 2003. a määrus nr 166 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava külade taastamise ja arendamise investeeringutoetuse puhul investeeringuobjekti kohta arvamuse kujundamiseks nõuandva komisjoni moodustamise kord ja komisjoni töökord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/595897>;
- 6) Vabariigi Valitsuse 3. juuli 2001. a määrus nr 219 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava investeeringutoetuse taotluse hindamise kord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/581908>;
- 7) Vabariigi Valitsuse 3. juuli 2001. a määrus nr 219 „Eesti Vabariigis põllumajanduse ja maaelu arendamise liitumiseelse programmi raames antava investeeringutoetuse taotluse hindamise kord“ <https://www.riigiteataja.ee/akt/859951>.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, kuna seaduse rakendamiseks ei ole vajalik täiendavat aega *vacatio legis*’t ette näha.

10. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu koostöölastamiseks Välisministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning Justiits- ja Digiministeeriumile.
